

MIROLJUBNE MNOŽICE VSEGA SVETA ZREJO Z ZAUPANJEM V ŽENEVO
Konkretni predlogi Sovjetske zveze za ohranitev trajnega miru v svetu

Ameriški poskus vmešavanja v notranje zadeve dežel ljudske demokracije je propadel - Težnje narodov po utrditvi miru in medsebojnega sodelovanja prihajajo vedno bolj do izraza

V ponedeljek se je pričela konferenca štirih veleisl v Ženevi. Prvi seji je predsedoval Eisenhower. Za prvi dan so vili voditelji vseh štirih veleisl ter podali v glavnih o-
stih uvodne izjave, v katerih so načeli razna vprašanja, katerih bodo razpravljali na konferenci. Ob otvoritvi kon-
ference je govoril tudi glavni tajnik OZN Hammarschöld.
Na konferenci sodelujejo tudi zunanji ministri štirih ve-
liš; vsaka delegacija pa šteje deset članov. Za to izredno
obemem zgodovinsko priliko se je zbralo v Ženevi nad
100 novinarjev in fotoreporterjev iz vseh delov sveta ter
mnogo filmskih in televizijskih snemalcev.

Eisenhower je v svojem u-
vodnem govoru obrazložil šti-
točke, ki jih postavlja ameri-
ška vlada in sicer 1.) vpra-
šanje združitve Nemčije, na
medlu svobodnih volitev, 2.)
vprašanje stikov med Zahod-
om in Vzhodom z odpravo u-
stanih pregrad, ki po njego-
vi mnenju že 38 let ovirajo
mednarodno sodelovanje
med narodi, po krivdi
mednarodnega komunizma,
vprašanje omejitve oboro-
ževanja, pri čemer pravi Ei-
senhower, da bi Amerika žele-
la zmanjšati tekmovalnost v o-
robovanju, in 4.) sodelovan-
je na področju atomske ener-
gije.

Faure je v svojem uvodnem
govoru podčrtal dejstvo, da
stojita pred konferenco dve
važni nalogi in sicer 1.) kon-
kretizirati mirojno sodelo-
vanje med narodi. Poudaril je
tudi, da ne Nemčija mora dru-
žiti, kajti to žele vse sile. Od-
klonil je pa idejo o nevtrali-
zaciji Nemčije in dodal, da ta
deleža mora ostati vključena v
sistem zahodnoevropske in
atlantske zveze. Glede razoro-
žitve pa je dejal, da je možno
do nje priti, toda le v okviru
mednarodne organizacije.
Eden je uvodoma poudaril
kako velikega pomena je se-
danja ženevska konferenca, ki
je bila sklicana v dobi velikih
izumov, kateri lahko privede-
jo do uničenja sveta ali pa
do doslej nepoznanega napre-
dka. Glede Nemčije je dejal,
da dokler bo ta dežela razde-
ljena, bo razdeljena tudi Evro-
pa in do dokler ne bo zdru-
žena ne bo v Evropi zaupanja
in varnosti. Predlagal je, naj
bi dali Nemčiji možnost, da si
sama izbere način združenja
in naj bi ustvarili varnostni
pakt, ki bi ponovno združen
Nemčijo. Izjavil je tudi, da je
njegova vlada pripravljena do-
seči sporazum glede enotnega
števil oboroženih sil v obeh
delih Nemčije in v deželah, ki
mejujejo na to deželo. Dejaj je
tudi, da je njegova vlada pri-
pravljena proučiti možnost
vzpostavitve demilitarizirane
cone med Vzhodom in Zahod-
om.

Proglas Kompartije T.O.

Glavni komite Komunistične
partije Tržaškega ozemlja, po
emeljiti diskusiji o gospodar-
stvih vprašanj našega mesta,
se nahaja v teži krizi, ki
vse naše gospodarstvo, z
vsemo tudi na napad, ki ga
povzroči vodstvo CRDA proti
sindikalnim delavcem in z ozirom
na sklep sindikalnih organiz-
acij, da se razširi stavkova
bojba.

PO DVEH MESECIH SE AKCIJA ZAOSTRUJE

V ponedeljek splošna stavka v podporo varilcem v borbi

Stavka bo od 12. do 20. ure - Proglas obeh sindikalnih organizacij - Konkretna
solidarnost ZDZ z družinami stavkajočih - Tudi v vaseh bodo nabirali živila

V četrti sta Delavska zve-
za-CGIL in Delavska zborni-
ca izdali naslednji proglas za
splošno stavko v znak solidarnost-
nosti z delavci ladjedelnice Sv.
Marka:
Sindikalni organizaciji po-
trjujejo splošno stavko vseh
kategorij od 12. do 20. ure
v ponedeljek ter sporočata do-
ločila velike manifestacije so-
solidarnosti z delavci ladjedel-
nice Sv. Marka.
Od stavke so popolnoma o-
proščene varnostne, požarne
in na splošno vse službe pri-
znano javne koristi.
Oproščene so nadalje bolni-
ške službe prve pomoči, po-
liške pomoči - z zmanjša-

nim številom bolnišničnega o-
sejaja - in nujno potrebne po-
možne službe.
Delavci, nameščeni pri jav-
nih prevoznih - ACEGAT, o-
penski (tramvaj, redni avo-
busi - bodo stivali v dveh
izmenah, vsaka za dve uri, in
sicer:
prva izmena od 10.30 do 12.30,
druga izmena od 16. do 18.
ure.
Delavci z neprekinjenim ur-
nikom (državni nameščenci,
krajevne in javne ustanove
itd.) bodo začeli stavko pred-
časno in sicer ob 10. uri.
Kjer se vsi neprekinjeno
delo bodo v srski tovarni po-
sebej sprejeti ukrepi po uvi-

Poziv S. H. L. P. tržaškim Slovincem

SLOVENSKO - HRVATSKA
LJUDSKA PROSVETA
je na seji Glavnega sveta
dne 3. julija 1955 sklenila na-
sloviti naslednji
POZIV

tržaškim Slovincem:
Poteka že deset mesecev od
podpisa Londonskega sporazu-
ma, vendar do danes niso bile
uresničene niti najosnovnejše
prave, zagotovljene jugoslo-
vanski etnični skupini v Mem-
orandumu in njegovih prilo-
gah.

Starim krivicam so se pri-
družile nove, ki so v kričečem
nasprotju z listinami londonskega
dogovora in z določba-
mi italijanske ustave.
Glavna odgovornost za to
stanje pada nedvomno na pod-
pisnice londonskega sporazu-
ma in na italijansko upravo
na Tržaškem ozemlju. Toda
zaman bi bilo prikrivati kriv-
do dela Slovincem samih, zla-
sti nekaterih političnih skup-
in, ki do danes niti ne znajo ali
hočejo ustvariti enotne demo-
krate fronte Slovincem v
obrambo narodnih pravic in
koristi.

Posebno pereče je danes vpra-
šanje slovenske šole, njene
uzakonitve, stalne nastavitve
učnih moči ter vpisa sloven-
skih otrok v slovenske šole.
Zelo važno je tudi vprašanje
dodelitve obljubljenih kulturnih
domov in kreditov za uspe-
šen razvoj in napredek na-
šega kulturnega izživljanja.
Pa tudi vse ostale pravice, iz-
hajajoče iz Memoranduma in
prilog, kot nastavitve sloven-
skih funkcionarjev, uradnikov,
tolmačev v javnih uradih, pra-
vice slovensčine v javnem živ-
ljenju, ureditev invalidnih,
pokojnih itd., so vprašanja, ki
živo zanimajo vso našo nardo-
no skupnost. Prav tako trža-
ške Slovence, ki so se odločno
in strnjeno borili proti fašiz-
mu in nacizmu v živo zave-
dajo žalitve in krivice, priza-
dete proti aktivnim udeležem-
cem osvobodilne borbe - po-
slednja in najočitnejša med
njimi je aretacija vrlega tra-
žanskega borca in prosvetne-
ga delavca Igorja Dekleve.

Slovensko-hrvatska ljudska
prosveta, ki je vedno pouda-
rjala potrebo skupnega nsto-
panja, poziva vse pripadnike
jugoslovanske etnične skupi-
ne, predvsem pa vse prosvetne
organizacije, vse prosvetne
delavce, šolnike in dijakke, da
storijo vse, kar je v njihovih
močeh, za ustvaritev enotne
demokrate fronte, ki bi bila
elina sposobna doseči izjave-
nje določb londonskega sporazu-
ma ter preprečiti nadaljevanje
in vedno pogostejše krivice na-
šemu življu. Obemem poziva
Slovensko-hrvatska ljudska
prosveta vse pripadnike jugo-
slovanske etnične skupine, naj
se oddolže svoji narodni dol-
žnosti s tem, da vpišejo svoje

otroke v slovensko šolo, da se
aktivno pridružijo kulturno-
prosvetnemu delovanju našega
ljudstva ter prispevajo k o-
brambi pravic in koristi slo-
venskega življa in Italiji.
Senator Grieco hudo bolan
Tovariš senator Ruggero
Grieco je v soboto na nekem
zborovanju v Massalombardi,
kateremu je prisostvovalo o-
krog 10.000 oseb, nenadoma
dobil srčni napad. Prepeljali
so ga nemudoma v krajevo
bolnišnico, kjer so mu zdravn-
niki takoj nudili vsi pomoči.
Prvemu napadu je sledil dru-
gi, tako da je bilo njegovo
stanje nadvse zaskrbljujoče.
Tovariš Grieco, hrabri in ne-
ustrudni bоре za delavske in
predvsem kmečke pravice, je
v teh dneh prejel štešeto bro-
zovaj in pismen z željami, da
bi čimprej okreval. Brozovajke
so poslate številne osebnosti
vseh strank, partije, sindi-
kalne in združne organizacije
ter posamezniki. Iz Trsta so
mu poslali voščno brozovajko
CK KP, zborovanje komun-
istov iz tovarn ter razne sek-
cije.
Tudi mi želimo tov. Grieco,
v imenu slovenskih komun-
istov in demokratov, da b
polnoma okreval in se vrnil
na svoje borbeno mesto v kro-
gu tovaršev in vseh delovnih
ljudi, ki ga kot vzornega vo-
ditelja ljubijo in spoštujejo.

IGOR DEKLEVA JE IZPUŠČEN NA SVOBODO

Tržaško sodišče priznalo zakonitost osvobodilne vojne

Branilec, odv. Tončič je vložil priziv na kasacijsko sodišče, v katerem zahteva opro-
stitev na osnovi zakonskega dekreta št. 194 z dne 12.4.1945 in ne na osnovi amnistije

Igor Dekleva se je preteklo
soboto popoldne vrnil iz za-
pora. Sodišče ga je oprostito
sleherne obtožbe. Razsodba,
ki jo je izdal preiskovalni
sodnik prvi med drugim, da
je na osnovi naknadnih pre-
iskav bilo dokazano, da je bil
Dekleva pripadnik priznane-
ga osvobodilnega gibanja in
da se je v borbi proti Nem-
cem in njihovim pomagačem
posluževal sredstev, ki mu jih
je dovoljevalo omejeno go-
vorbilno gibanje. Zato je
vsak sodni postopek proti De-
klevi ustavljen na osnovi 46.
ukaza pivše (ZVU) z dne 2.
marca 1946, ki je še vedno v
veljavi na Tržaškem ozemlju.

Načelo amnistije, kajti oni ni-
so ničesar takega zagrešili,
da bi morali zaradi tega priti
pred sodišče.
Odvetnik dr. Tončič, ki je
brani Deklevo, je zahteval
izpustitev iz zapore na podla-
ži zakonskega dekreta št. 194
od 12. aprila 1945, ki zagotav-
lja patriotom in njihovim so-
delavcem, ki so za časa nem-
ške okupacije branili čast
Italije, nedotakljivost pred
italijanskim kazensko zakon-
odajo.

Preiskovalni sodnik je za-
vrnil zahtevo branilca z izgo-
vorom, da omejeni zakon ve-
lja izključno za patriote, ki so
se udeležili osvobodilne
borbe v sklopu in pod povelj-
stvom italijanskih partizan-
skih enot. V primeru Igorja
Dekleve ta teza sodnika ne
more veljati, saj je bil prav v
času, ko se je zgodil dogodek,
zaradi katerega so ga pred
par tedni aretirali, aktiven
borec partizanske formacije
GAP. Poleg tega pa ne vemo
kakšna naj bi bila razlika
med partizani osvobodilne
borbe ene ali druge nardo-
st; kajti vsi so se borili pro-
ti enemu in istemu sovražni-
ku, proti nacifasizmu.

Zadeva Montesi izročena sodišču

Veliko pozornost je vzbudila
vest, da je predsednik preisko-
valnega oddelka dr. Raffaele
Sepe predložil v sredo razsod-
bo preiskovalnega oddelka pri-
znavega sodišča v Rimu o zna-
ni aferi Montesi. Pred sodišče
je postavila Piero Piccionni, ki
je bil moral zagovarjati zaradi
nemarnega umoma. Ugo Mon-
tagni in Saverio Polito, ker
na Piccionni pomagala izgo-
ziniti se pravici ter deset dru-
gih oseb zaradi kriviga pri-
povedanja. Znana Adriana Bi-
accina bi tudi pršla pred so-
dišče zaradi simulirane zlo-
čina, ker je pred predsednikom
preiskovalnega oddelka izja-
vil, da so jo neznane ose-
be napadle in ji grozile ter jo
zapele v sobo in preteptale, da
bi pred sodiščem izpove-
vala kar ve. Kot kaže, je bilo
napovedljeno, da je ta napad
popolnoma izmišljen.
Po prvih, toda nepotrjenih
vestih, sta Piccionni in Monta-
gni izginila, dočim je Polito
baje izjavil, da bo spregovoril
in odkril vso resnico ter

Tov. Pogassi v Rimu

Te dni je odpotovala v Rim
delegacija sestavljena iz štirih
občinskih svetovalec večine
ter tov. Pogassi in svetovale-
ca Morellija za opozicijo. De-
legacija, ki je bila imenovana
po sklepu tržaškega občinske-
ga sveta, se bo v Rimu sestal-
a s predsednikom poslanske
zbornice in senata ter mini-
strskim predsednikom Segni-
jem, s katerimi bo razpravljala
o težkem gospodarskem stan-
ju našega mesta in skušala
doseči takojšnje ukrepe za o-
blažitev težke krize.

"Iz te moke ne bo kruha"

Volucionirani delavski razred in
soliti pamet nam Slovincem, češ
da Sovjetska zveza, predstavlja
otiro za utrditve socializma v
svetu.
«Za zmago socialističnih sil se
je v Italiji borila in se bori
USLS, tako pravi proglas, Toda,
proti komu je usmerjena ta bo-
rba? magnacucchi v Italiji, je
vsem dobro znano. Usmerjena je
predvsem proti komunistom in
socialistom, prav tako kot borba
ostalih strank, ki so na vladnem
krmilu.
Delovanje USI v Italiji od nje-
nega rojstva pa do danes ni ime-
lo nobenih uspehov. Ob priliki
parlamentarnih volitev 1953, ako-
ravno so potrosili mnogo dena-
rja, niso uspeli dobiti niti enega
poslanca. Isto tako ob priliki
letosnjih volitev na Siciliji, kjer
so jim dali glasove večino na
pomoti, ker se predstavljajo z de-
lavskim znakom, kot je razvidno
tudi iz lepakov, ki so se pojavili
na tržaških ulicah.
Prepričani smo, da je naše ljud-
stvo svedeno in zdravo in ne bo
nikoli dovolilo, da bi ti novope-
čeni socialisti otrli bratsko
roko, ki jo je ponudila Sovjet-
ska zveza za rešitev vseh vpra-
šanj v mednarodnem merilu, kot
tudi za tesne osebe in brat-

Proslava obletnice padca fašizma

V torek 26. julija ob 20.30
bomo proslavili 12. obletnico tega
zgodovinskega dne.

NA VRTU LJUDSKEGA DOMA V TRSTU

ul. Capitolina 3 - ul. Madonnina 19
bosta govorila poslanca
GINO BELTRAME in GIUSTO TOLLOY
Predsedovala bo
Marija Bernetič-Marina
Vabimo k ševilni učeležbi vse anti-fašiste!

MEDIEM KO V SENATU RAZPRAVLJAJO O ZAUPNICI

Parlament sprejel zakon v korist predilniških delavcev

Za zaupnico novi Segniji vladi je glasovalo 293 poslancev - Ali
bo nova vlada izpolnila obljube za rešitev tržaškega gospodarstva?

Preteklo soboto se je v po-
slanski zbornici zaključila raz-
prava o zaupnici novi vladi,
ki se je osem dni razvijala v
pospešenem tempu na dopol-
dinskih in popoldanskih se-
dajh. V diskusijo so posegli šte-
vilni poslanci, ki so se opre-
delili po že znanih in starih
stališčih svojih strank. Dočim
so demokristjanski, socialde-
mokrati, liberali in tudi re-
publikanski poslanci v glav-
nem odobravalni program nove
vlade, so ga desničarski obso-
jali, ker jim gre premalo na
roko; ljudski poslanci, komu-
nisti in socialisti so pa s svo-
jo globoko in vedno analizo iz-
razili svoje nasprotovanje, ker
v bistvu ne prinaša nič nove-
ga in ne nudi možnosti za re-
šitev številnih nadvse važnih
vprašanj, ki bi odpravila se-
danje težko gospodarsko in so-
cialno stanje italijanskega de-
lovnega ljudstva. Od komuni-
stičnih poslancev so povzeli
besede tov. Giancarlo Pajeta,
ki je obrazložil razloge na-
sprotnosti komunistov, ugo-
tovil propad Sebeovske diskri-
minacijske politike in zaželel
uresničitev skupne akcije ka-
tolških množic in laičnih
strank v interesu vsega ljud-
stva; tov. Fausto Gullo je
prejvsem ostro obsodil Segni-
jev odstop od rešitve agrarne-
ga vprašanja; Di Vittorio je
obširno dokumentiral diskri-
minacije in nasilja delodajal-
cev na delovnišči ter zahteval,
da se temu napravi konec, do-
čim je tov. Pietro Ingrao kri-
tiziral italijansko zunanjo po-
litiko in zahteval za Italijo
samoostojno politiko, ki ne bo
odvisna od Amerike.

Medtem se je poslanska
zbornica takoj lotila razprave
o finančnem proračunu ter
raznih drugih ukrepih. Tako je
prišla med prvimi na vrsto
zakonodajnega dekreta o ukrepih
v korist delavcev predilniških
industrij, ki ga je predložil
minister Vigorelli. Dekret vsebu-
je dva člena: s prvim se po-
oblašča industrijski minister,
da skupno z zavodom za pre-
dilniško industrijo razporedi
omejeno produkcijo na pod-
lagi možnosti tržišče; drugi člen
pa predvideva izplačevanje
medznih dopolnitev suspendi-
ranim delavcem in onim, ki
delajo z zmanjšanim urnikom.
Prvemu členu, ki dejansko
pooblašča odpušče predilniških
delavcev in jih prepušča na
milost in nemilost veleindu-
strije, ki vodijo zavod za
predilniško industrijo, so se
uprli številni komunistični,
socialistični in celo nekateri de-
mokristjanski poslanci sindi-
kalisti. V sredo se je vršilo
tajno glasovanje o predlaga-
nem dekretu in prvi člen je
bil z večino 213 glasov proti
196 ukinitelj dočim je bil dru-
gi člen s 373 glasovi proti 26
odoben. Tako je vladna ve-
čina doživela takoj od nasti-
nu nove vladne svoj prvi poraz.

Po zaključnem govoru pos-
l. Segnija, ki je nekoliko osti-
pil od svojih umernih pozici-
j iz prvih izjav - in to očvi-
dno pod pritiskom reakcio-
narnih sil v državi - in volil-
nih izjavah voditeljev po-
sami skupin, med njimi tov.
Longa, ki je potrdil naspro-
tno KPI vladi, nastali iz
kompromisa, je bilo v poned-
lejek glasovanje zaupnice vla-
di. Od 570 prisotnih poslancev
se jih je 12 vzdržalo, 293 jih
je volilo za zaupnico vladi. Ta-
ko je bila nova vlada prizna-
na s samo 13 glasovi večine.
Naj omenimo, da je Segni v
svojem zaključnem govoru o-
menil tudi Tr za katerega je
priznal, da bo mogoč zažveti le
z vzpostavitvijo prometa med
deželami Centralne Evrope in
tržaškim pristaniščem, dočim
je za mednarodno konferenco
dejaj, da bo sklicana, kadar se
bo zdelo primerno, mogoče celo
v bodočih tednih.
Tako drugi dan se je začel

NORMALIZACIJA ODNOSAJEV MED Z.S.S.R. IN JUGOSLAVIJO

Članek moskovske «Pravde» o internacionalističnem socializmu

Po diskusiji o sovjetsko-jugoslovanskih odnosih, ki se je vršila na zadnjem zasedanju Centralnega komiteja Komunistične partije Sovjetske zveze, in po odobritvi rezultatov beogradskega sestanka, je «Pravda» z dne 16. t. m. objavila uvodnik, posvečen temu vprašanju. Ta uvodnik, kateremu se pripisuje izredna važnost, kaže smernice razvoja odnosa med narodi Jugoslavije in Sovjetske zveze, istočasno pa kaže tudi politične in ideološke temelje, na katerih bodo morali stoneti in se razvijati omenjeni odnosi. Ta intervencija v tisku ima vrednost važnega dokumenta tudi zato, ker je bila objavljena nekaj dni po sestanku najvišjega foruma Komunistične partije Sovjetske zveze, na katerem so bila ta vprašanja temeljito preučena. «Pravda» poudarja, da je prišlo do temeljitih preobračevanj v sovjetsko-jugoslovanskih odnosih po pogajanjih, ki so se vršila na majskem sestanku. V najbolj agresivnih mednarodnih krogih so sanjali, da bi ponovno spremenili Bal-

kan v evropsko smodnišnico. Tisti, ki goje take želje so isti, ki hočejo spremeniti našo celino v pravce bojnopoljano, po kateri naj bi bile posejane neštete utrdbne fronte, oporišča itd.

Izboljšanje odnosov med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo je torej važen doprinos k pomirnitvi in je v korist vseh držav. Izboljšanje odnosov med obema državama so zato pozdravili v Sovjetski zvezi in v številnih ljudskih demokracijah. Odpravljeno so bili nenormalni in škodljivi odnosi, ki so se ustvarili po 1948. letu, do katerih je prišlo po krivdi Berije in Abakumova. Skupna izjava, ki je bila podpisana v jugoslovanski prestolnici, ki je izraz sporazuma v številnih važnih vprašanjih je velikega mednarodnega pomena.

«Pravda» za tem nadaljuje: «Potek in rezultat sovjetsko-jugoslovanskih pogajanj jasno izražata političen kurz zunanje politike, ki ga je določila naša Partija in kateri temelji na nezrušljivih načelih leninizma, na spoštovanju enakopravnosti in neodvisnosti ve-

likih ali malih držav. Naše izkušnje — učil Lenin — so ustvarile v nas trdno prepričanje, da upoštevanje interesov raznih narodov preprečuje vsak nesporazum, odstranjuje nezaupevanje na obeh straneh, odpravi vsako bojazen pred morebitnimi spori in ustvarja predvsem med delavci in kmeti, ki govorijo različne jezike, zaupanje brez katerega so popolnoma breuspešni mirovni odnosi med narodi.

Upoštevanje interesov narodov je najvažnejša značilnost socialističnega internacionalizma, ki je na celoti čisti nasproten vsakemu pojavu buržoazne ideologije in nacionalizma. Sovjetski komunisti smatrajo, da je njih sveta dolžnost biti vzorniki v uvajanju načel socialističnega internacionalizma. To jim tudi pritiče kot predstavnikom dežele, v kateri živi mnogo narodnosti in v kateri je bilo narodnostno vprašanje rešeno na temelju leninizma.

V internacionalističnem socializmu stoji granitni temelji odnosa med Sovjetsko zvezo in deželami ljudske demokracije. Komunistična partija SZ je radovoljno delila in še nadalje deli svoje bogate izkušnje z vsemi bratskimi partijami. Istočasno pa sovsjetski komunisti studirajo z veliko pozornostjo najrazličnejša vprašanja ljudskih demokracij, zlasti vprašanja narodnega gospodarstva, znanstvene in tehnične in druge pridobitve z namenom, da bi jih prilagodili njihovim potrebam in pogojem.

Vsi narodi bodo prešli v socializem. Tako je učil Lenin. In to je neizbežno. V socializmu vodijo različne poti. Pri tem bo vsak narod izkoristil svoje značilnosti in tejal oni obliki demokracije, v eni ali drugi obliki diktature proletariata, poslušačje se enega ali drugega načina pri izvajanju socialistične preobrazbe. Zgodovinske izkušnje Sovjetske zveze in dežel ljudske demokracije kažejo, da se je za temeljno stvar t. j. za zmago socializma možno posluževati različnih metod v različnih deželah za doseg tega cilja. Reševanje konkretnih vprašanj pri izgradnji socializma je odvisno od različnih zgodovinskih in narodnih posebnosti.

Za razvoj in utrditev iskrenih prijateljskih odnosov med ZSSR in Jugoslavijo je velikega pomena dejstvo, da so v Jugoslaviji temeljna proizvodna sredstva na področju velike in srednje industrije, kakor tudi na področju prometa, bančnega sistema, trgovine na debelo in v veliki meri tuji trgovine na drobno družbena last. Glavna družbena razreda v Jugoslaviji sta razreda delavcev in delovnih kmetov. Značilnost političnega režima Federativne ljudske republike Jugoslavije je v tem, da so zastopani in oblasti delavci in kmetje. Jugoslavija je ohranila svojo neodvisnost in se je uprta poskusom tujega kapitala, da bi prodrl v njeno gospodarstvo. Realizacija notranje in zunanje socialistične politike, razširitev in utrditev sodelovanja in političnih vezi s Sovjetsko zvezo in z deželami ljudske demokracije, so velikega pomena za ves nadaljnji razvoj Jugoslavije na poti izgradnje socializma.

Reakcionarni imperialistični krogi izgubljajo živce spričo utrjevanja sovjetsko-jugoslovanskih odnosov zato kar nasprotujejo socialističnemu razvoju katere koli dežele, in to.

Glavni izvozniki tabaka so Kitajska, Indija in Amerika. V Ameriki pridelajo letno povprečno 7 milijonov metrskih stotov tabaka. Povprečna letna potrošnja znaša v ZDA 1.100 cigaret na vsakega prebivalca.

Prve nagrade Društva slovenskih književnikov, ki so jih ustanovili na zadnjem obem zboru so razdelili 30. maja. Te nagrade so namenjene kot nagrade tistim stvaritvam slovenskih književnikov, ki niso bile nagrade drugod. Nagradjeni so bili Peter Levce za pesniško zbirko «Zeleni val», Beno Zupanič za zbirko novel «Veter in cesta», Ljiljana Kovačič za njegove «Ljubljanske razvednice», vsak s 100.000 dinarji.

(Ljubljanski dnevnik)

SODELOVANJE NASIH IN ISRAELSKIH ATOMSKIH ZNANSTVENIKOV

Israel je sprejel jugoslovanske ponudbe, naj bi začeli znanstveni inštituti in strokovnjaki sodelovati na področju uporabe jedrske energije v mirodne namene.

Iz Izraela poročajo, da bo oktobra prišel v Jugoslavijo eden izmed najkvalitetnejših izraelskih eksperimentalnih fizikov Sol Koen.

Israel je ponudil, naj bi en jugoslovanski znanstvenik delal nekaj časa v Izraelu pri ugotavljanju teoretičnem fiziki, prof. Rakeju.

NASE GOSPODARSKO SODELOVANJE Z VZHODNIMI DRŽAVAMI

Na podlagi pred kratkim sklenjenih trgovskih sporazu-

Mladina se pripravlja na Mednarodni festival

Mladina vsega sveta se že več časa vneto in z navdušenjem pripravlja na V. svetovni festival mladine in študentov za mir in prijateljstvo. Od 31. julija do 14. avgusta se bo zbralo v prestolnici LR Poljske Varšavi 30.000 zastopnikov delovne in učne mladine iz vseh petih delov sveta. Festival je velik praznik prijateljstva vseh mladincev in mladink, brez vsake razlike na raso, narodnost, veroizpoved ali politično pripadnost in prepričanje. Festival je obenem močnega manifestacija voje in težen mladine iz vseh dežel po vednejšem življenju, sreči, prijateljstvu in miru med vsemi narodi.

REPORTAŽA IZ JUGOSLAVIJE NOVINARJA M. SALERNO OD «PAESE SERA»

Industrija se razvija kmetijstvo pa zaostaja

Kmetijska proizvodnja je nezadostna za potrebe Jugoslavije - Prizadevanja za prilagoditev razvoja obeh vej gospodarstva - Teorija in praksa

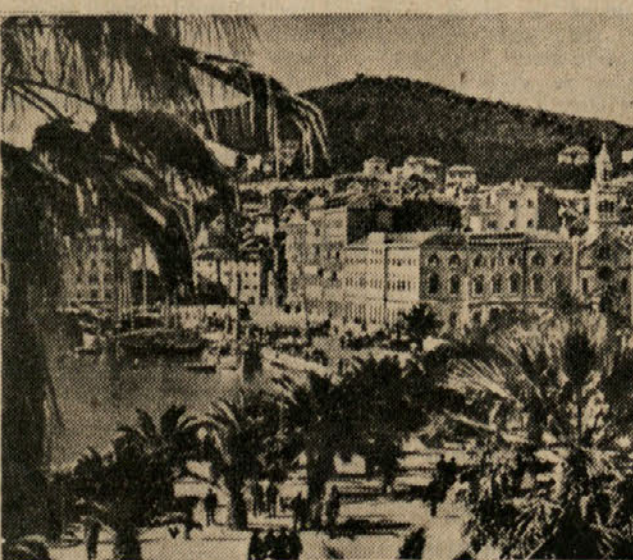
Inozemskega opazovalca, ki bo obiskal Beograd ne samo, da vidi najbolj privlačne kraje, da je to odraz enega izmed najbolj zaskrbljujočih problemov jugoslovanskega gospodarstva: to je tisti, ki je nastal zaradi zakasnelega in nezadostnega razvoja proizvodnje artiklov, ki niso neobhodno potrebni in nujni za življenje ter živil, kar je rezultat pomanjkljivega razvoja kmetijstva.

Na področju kmetijstva se nahaja opazovalec pred znatno zakasnitvijo proizvodnje, katere raven je povsem neprimerna za potrebe Jugoslavije. Če se to ne bi odpravilo pravočasno in s koherentimi sredstvi bi lahko predstavljalo resno oviro za napredek industrije, kar priznava vsi sicer celo jugoslovanski gospodarstveniki.

To je edini znak, ki ga dobi opazovalec o neugodju v katerem se nahajajo Beograščani. Po drugi strani pa so kavarne in drugi javni lokali v središču, kot tudi v ljudskih četih vedno dobro obiskane. Če sicer ne kaže, da plavajo v izobilju, pa tudi ne dokazujejo, da bi

bili v revščini. Ta znak neugodja zavzame konkreten pomen, ko poslušaj opazovalec zve, da je to odraz enega izmed najbolj zaskrbljujočih problemov jugoslovanskega gospodarstva: to je tisti, ki je nastal zaradi zakasnelega in nezadostnega razvoja proizvodnje artiklov, ki niso neobhodno potrebni in nujni za življenje ter živil, kar je rezultat pomanjkljivega razvoja kmetijstva.

To zakasnitev izpričuje opazovalec dokaj zgornjo in eks-

SPLIT

kmetijske proizvodnje, ki kaže v primeru s prednjo, porast samo za dve točki, kar je povsem neprimerno, upoštevajoč znatno naraščajočo potrebo Jugoslavije zaradi povišanja številke prebivalstva in razvoja industrije. Temu se pridružuje zaskrbljujoče naslanjanje kmetijskega izvoza, čigar povprečna raven je danes nižja od predvojne, ker je padla od 61 na 41 odstotkov celotnega izvoza.

Do tega je prišlo v trenutku, ko je potreba večjega uvoza tehničnih proizvodov, neobhodno potrebnih za proces industrializacije v Jugoslaviji, zahtevala porast kmetijskega izvoza.

Kot pravi jugoslovanski gospodarstvo se bo lahko boljše poznalo s to zakasnitvijo, če ima v vidiku raven industrijske proizvodnje, ki je danes dvakrat višja od predvojne. Če pogleda statistične uradne podatke, bo lahko videl, da, dočim je indeks kmetijske proizvodnje, kot že rečeno samo za dve točki večji od osnovne številke (odgovarjajoča 100) v letu 1939, je indeks industrijske proizvodnje porastel od 100, kot je bil vedno leta 1939, na 208 v letu 1954, to je v letu ko je na področju kmetijske proizvodnje porastel celo na 367, na področju industrijske proizvodnje pa na 647 in na 1241 v proizvodnji kablov in drugega, za proces elektrifikacije potrebne materiala. Zvedel bo tudi, da bodo v teku tega leta dokončana dela za gradnjo 21 novih industrijskih instalacij, ki bodo lahko proizvajale 600 milijonov kw električne energije, 800 milijonov ton trdega premoga, 350 milijonov ton predelane pe-

trale, 380 milijonov ton surovega jekla, 550 milijonov ton cimenta in milijone ton drugih proizvodov (železo, cink, steklo, žvepela, kislina, aluminij, soda itd.). V letu 1957 pa bo do končana na reki Zeta velik hidroelektrični sistem, ki bo lahko dobavljal letno 1.148 milijonov kw električne energije. Pri slednjem bo uporabljen material domače proizvodnje. V do glednem času bodo nadalje dokončana druga važna dela gradnje, ki bodo spremenila Crno Goro, katere je bila v preteklosti kar se tiče industrije eden izmed najbolj zaostalih sektorjev Jugoslavije, v enega izmed najnaprednejših industrijskih središč mlade Federativne republike.

Istočasno je vreden opazovalec nagnjen na priznanje, da si voditelji Jugoslavije prizadevajo za pospešitev razvoja kmetijstva in njegovo prilagoditev z industrijo, v interesu tistega kar navajajo kot nadaljnjo okrepitev in napredek socialističnega gospodarstva. In kako naj bi ne bil nagnjen na priznanje, ko ima pred seboj «desetletni načrt», ki stremi med drugim za tem, da odpravi stanje zaostlosti, katero se vedno prevladuje na področju kmetijske proizvodnje. Na slednjem območju samo po 1 hektar za 1945 hektarov rodovitne zemlje, kar je v krivičnem protislovju z najosnovnejšimi načeli modernega obdelovanja, ki zahtevajo najmanj po 1 hektar za sto hektarov. V tem «planu» so nadalje vsi specifični načrti za obdelovanje še enega milijona in petstoletnih hektarov z osušitvijo prostornih predelov močvirnatih zemlji in potom sistema učinkovitega namakanja zemlje, ki je od sonca ožigana.

Kot opazuje te napore s

strogom marksističnega vidika, se gotovo ne more izogniti, vsaj do neke mere, skeptičnemu gledanju učinka, ker je javno informiran o precej dvomljivih teoretičnih načelih. Poleg tega so ta načela v protislovju s tistimi, ki so po mnenju komunistov drugih dežel bila kolidirana z notranjim življenjem v Sovjetski zvezi. Vendar pa, v duhu deklaracije, podpisane dne 2. junija v Beogradu s strani Bolganina za vladno Sovjetske zveze in za vladno Federativne republike Jugoslavije, mora tak opazovalec priznati, da je problem nastal kako se mora razvijati socialistična proizvodnja, bodisi na področju kmetijstva kakor tudi industrije, vprašanje, ki se tiče samo zainteresiranih. In to lahko stori s se mirneje vesti, če po eni strani upošteva, da nedvomni uspehi Jugoslavije na področju industrije, dočim zahtevajo višjo raven kmetijske proizvodnje, prinašajo povišanje proizvodnih sil in okrepitev delavskega razreda, ki bo imel svoj vloga tudi pri določanju najboljšega načina za reševanje problemov kmetijstva — in se po drugi strani spomni, da tudi jugoslovanski teoretiki pri zagovarjanju metod, ki so z marksističnega vidika sporne, priznavajo v svojih člankih in govorih, da bodo samo konkretni rezultati iz izkušenj dokazali, katere izmed teh metod so bodo lahko smatrale dejansko pozitivne in katere se bodo smatrale kot zavrne s strani razvoja življenja. In končno lahko priznava, da ne pozablja, da je drevo življenja vedno zeleno, dočim je drevo teorije vedno suho in da njegove usahle veje ne bodo nikoli odpadle v dotoku s stvarnostjo.

MICHELE SALERNO

Konec.

Važno zborovanje komunistov iz tržaških tovarn in podjetij

Glavno poročilo je podal organizacijski sekretar tov. Destradi

V nedeljo dopoldne se je začelo zborovanje komunističnih voditeljev, ki delajo v velikih in malih tovarnah na Tržaškem. Zborovanje je otvoril tov. Zvonko, poročilo je podal organizacijski sekretar Destradi na predsedstvo so bili poklicani na splošno odobranje vidnejši voditelji iz tovarn.

V poročilu tov. Destradija je temeljita analiza delovanja komunistov od konca vojne pa do danes, jasno so bili poudarjeni uspehi in neuspehi v borbi proti imperializmu. Pogreški vodstva in celice v kritičnem in avtoritativnem duhu so bili v podrobnosti pretrpani ter postavljeni v diskusijo tovarnišem.

Tov. Destradi je orisal moč in tradicije tržaškega delavskega razreda, ki je v najtežjih časih zadalo udarce za udarce imperialističnim — fašističnim silam. Obenem je prikazal kako so delodajalci potom Confindustrie postopoma začeli ofenzivo. Posebno po izključitvi komunistov in socialistov

iz italijanske vlade, se je ta pritisk vsako leto večal in prišel do vrhunca v zadnjem letu Sceibove vlade. Ta nezasišani pritisk pa ni omajal naše Partije, ki se je v vsem tem času organizacijsko in ideološko utrila ter številčno povečala. Posebno v zadnjih letih so komunisti uspeli se povezati s svojo pravilno politiko za reševje perečih problemov s širšimi množicami. To nam priča prav zadnji dogodek v zvezi z borbami, ki jih vodijo tržaški delavci s podporo in simpatijo najširših množic mesta in podeželja. To je pot, po kateri je treba nadaljevati.

Komunisti se morajo dobro zavedati, da obstaja poleg velikih podjetij kot so ladjedelnice, pristanišče, tudi dosti malih tovarn, ki pa predstavlja jo po številu zaposlenih veliko moč. Partija bo morala polagati večjo pažnjo da bo imela povsod svoje organizacije večje ali manjše oblike. Poleg tega se bo morala bolj temeljito seznaniti z vsemi vprašanji malih podjetnikov našega ozemlja, kar nam bo pomagalo za pravilno orijentacijo naše politične linije.

Danes je bolj kot kdaj koli potrebna široka demokratska fronta vseh delavcev, da zajame ofenzivo industrialcev. Ta fronta je možna. Povsod, kjer so se komunisti znali ostreji spektakla so uspeli se povezati in skupno se boriti z delavci različnih političnih prepričanj.

Dvomešana enotna borba ladjedelnice Sv. Marka nam kaže razveseljujoče dejstvo, da se delavski razred vedno bolj zaveda da enotnost predstavlja najboljšo orožje v borbi za svoje pravice. Dostikrat se prav po plaščem različnega sektarskega skriva strah in oportunistični tovariši, ki se na ta način izmikajo konkretnemu delu, ki jim ga partija nalaga. Komunisti morajo biti ponudniki v borbi, kaipot vsem ostalim delavcem v tovarni in izven tovarne; s tem si bodo pridobili zaupanje in spoštovanje vseh delavcev. Nič ne more postati dober komunist kar čez noč, temveč postane le po dolgih izkušnjah in po vsakdanjem študiju, česar se naši tovariši še vse premalo zavedajo.

Tov. Destradi je poudaril važnost, ki je ima pravilna organizacija v tovarni. Osnovna organizacija je celica tovarne, katere pa mora dobiti svojo primerno in pravilno povezanost s sektorjem izven tovarne in v centru. Le s pravilno organizacijo bo politična linija dobila naslombo celotne partije ter se vnesla v široke vrste delovnega razreda. Danes imamo možnost prikazati razumljivo življenje delavcev v kapitalizmu in socialističnem sistemu. Zato pa moramo dnevno vplivati na delavce, ki iz različnih presojkov niso še prepričani, da bodo le v

Tudi na Holandskem...

Holandski časopisi so poročali, da je ravnateljstvo tovarne «Fokker» v Amsterdamu odpuščilo z dela pet delavcev, ker so simpatizirali s komunisti. List «De Waarheid» strjuje, da so bi delavci odpuščeni na zahtevo ameriških vojaških oblasti.

Sindikalna organizacija v tovarni, ki je včlanjena v enotni sindikalni zvezi «Genieid Vak Centrale» je naslovila vsem delavcem apel za odločno boro proti uvajanju zloglasnih Mac Carthighovih diskriminacijskih metod na Holandskem.

MADŽARSKI IZVOZ RUDNIŠKIH NAPRAV

L. R. Madžarske je poslala načrte in zadevne naprave za rudnike naslednjim državam: Jugoslaviji, Braziliji ter raznim državam Južne Amerike. Druge načrte in naprave za kamnolome pa je dobavila Poljski in Egiptu.

NEZAELEN JE BIL

«Dober večer» — pozdravi dekletke mladeniča, ki je prišel na običajni večerni obisk k njeni starejši sestri. — «Moja sestra pride takoj — po kratkem odmoru pa s hudomušnim nasmeškom se pristavi: «Ali veste, da ima moja sestra še tri druge obževalce?»

«Kaj praviš?» — se začudi mladenič in zardi do las — «Tega pa nisem nikoli vedel»

«Saj tudi jaz ne» — mu odgovori dekletke — «Toda moja sestra mi je dala petdeset lir, da vam to povem»

PETAROS ANTON DANIL

sin Antona rojen v Borštu, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

Ob strani komunistov, je vključil Destradi, se danes rijo stotine milijonov delovnih ljudi. To nam je garancija, ni daleč dan naše zmage!

Sledila je živahna diskusija, ki se je nadaljevala v poddeljek in tork in o kateri bomo poročali v prihodnji številki.

Slava padlim borcem za svobodo

BLAZINA JUST pok. Valentina rojen v Trstu, 8. 10. 1901. Trensni aktivist, pripadnik K. B. mandu mesta Trst. Obesen kot talec v «Soldatenheimu» v 1941. Ghega 23. 4. 1944.

PAROVEL ANA rojena v Prebenu, 25. 1923. Kurirka. Ustreljena v Opcinah 28. 9. 1944.

GRUDEN STANKO sin Antona rojen v Sempolaju, 5. 5. 1923. Pripadnik VOS od 17. 9. 1941. Padel v borbi v Borštu 10. 1. 1945.

BRAJKOVIC ERMANN sin Antona rojen v Trstu, 26. 12. 1924. G. dist od septembra 1943. Pogin v Rižarni 5. 4. 1945.

PETAROS ANTON DANIL

sin Antona rojen v Borštu, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

ROJEN V BORŠTU, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

ROJEN V BORŠTU, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

ROJEN V BORŠTU, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

ROJEN V BORŠTU, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

ROJEN V BORŠTU, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

ROJEN V BORŠTU, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

ROJEN V BORŠTU, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

ROJEN V BORŠTU, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

ROJEN V BORŠTU, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

ROJEN V BORŠTU, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

ROJEN V BORŠTU, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

ROJEN V BORŠTU, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

ROJEN V BORŠTU, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

ROJEN V BORŠTU, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

ROJEN V BORŠTU, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

ROJEN V BORŠTU, 1. 1. 1924, pripadnik VIII. brigadi, 4. bat. 3. ta. Padel v Krizu pri Ljubljani 17. 1. 1945.

Gospodarsko stanje v Združenih državah

Ameriški tisk je prepoln visokodonečih fraz o obilnosti jugoslovanskega gospodarstva ZDA, toda statistike postavljajo s svojimi golimi številkami na laž vsako tako trditev.

«Federal Reserve Board» objavlja podatke o indeksu celokupne industrijske proizvodnje, ki kažejo, da je ostala slednja maja leta na višini 138, to je na isti višini kot v poletju leta 1953. To pomeni, da je ostalo ameriško gospodarstvo zadnji dve leti skoro nepremično na isti višini.

Glasielo velikih monopolov «Fortune» piše v juljski številki, da je povečanje avtomobilske proizvodnje povzročilo nekoliko živahnosti na borzi. Drugi časopisi pa poročajo, da se nahajajo druge važne veje industrije na nižji ravni v primeru z letom 1953. V maju je bil indeks kovinsko-mehanične industrije na višini 133, dočim je bil maja 1953 na višini 139, indeks proizvodnje strojev je v dveh letih padel od 162 na 150, orodja in drugih potrebščin od 156 na 145. Znatno je padla tudi proizvodnja predmetov široke potrošnje, v številki tekstilov in oblačil.

V nekaterih industrijah je sicer opaziti nekaj dvig proizvodnje, kar pa je varljivo, znanja in je pripisati predvsem vladnim ukrepom in sklepanju pogodb za vojaške dobave. Kot izhaja iz biltena «National City Bank of New York», ki je bil objavljen pred kratkim, je državni departman za obrambo sklenil v finančnem letu 1954-55 pogodbe za vojaške dobave v skupni vrednosti kakih 18 milijard dolarjev. V prejšnjem finančnem letu je znašala celokupna vrednost teh pogodb le 9,2 milijard dolarjev.

Ameriški tisk trdi, da je sprostitve kreditov pospešila razvoj stanovanjskih gradenj in povečala prodajo v sektoru avtomobilske industrije. Ameriški monopol so naši sredstva za te kredite v ogromnih profiitih, ki so si jih nakopili v preteklosti in v nezasišanih davčnih olajšavah, ki jih daje vlada monopolom. To je privedlo do trenutnega povečanja povpraševanja po nekaterih vrstah blaga in razširitev proizvodnje v nekaterih vejah industrije. Istočasno pa je privedlo do povečanja dolgov potrošnikov. Tako so narasle vključbe dolgov na nepremičnine, kot še nikdar

prej. Celokupni znesek teh vključb presega 80 milijard dolarjev.

V prvih devetih mesecih tekočega finančnega leta, so dolgi porasli na skupno 1,7 milijard dolarjev, vsi dolgi pa na 31,5 milijard. Tudi revija «United States News World Report» mora priznati, da morajo ameriške družine živeti okrog 12% svojega čistega dohodka, da lahko odplačajo dolge, ki so jih napravile v preteklosti za nakup predmetov široke potrošnje.

Revija poudarja, da vzbujajo te težke naraščanje dolgov potrošnikov precejšnjo zaskrbljenost za bodočnost ameriškega gospodarstva.

Stanovanjska kriza v Španiji

Oblasti so pred kratkim preklicale zakon, ki je določal, da je treba v vsaj deželi podrti 530.000 stanovanj, ker so za bivanje iz vseh vidikov neuporabna in nevarna. Do preklica je prišlo, ker jih ni mogoče nadomestiti z novimi stanovanjskimi hišami. Samo v Madridu je nad ena četrtnina stavb ki so v nevarnosti, da se lahko vsak trenutek zrušijo. Razen navedenih 530.000 stanovanj, jih primanjkuje v deželi nadaljnjih 800.000.

Za gradnjo ameriških vojnih oporišč se seveda vedno najde potrebni gradbeni material, kot cement, železo, opeka itd., zato ga pa primanjkuje za gradnjo stanovanj.

Stoletnica šole v Borštu

Kratek zgodovinski pregled šole od ustanovitve pa do obnove leta 1943

Boršt se pripravila na proslavo 100-letnice tamkajšnje šole. Ta dogodke tega dne so omenjeni v vsaki slovenski knjazi na Trzaskem - in za našo zgodovino. V počastitev tega dne, ki praznuje zgodovino te šole, leti 1855 se je zaključilo stoletnica šole v Borštu. Ta borštska kronika, kakor vsaka takratna šola, tako tudi borštanska šola, skozi prstovoljne pobude duhovnikov, domačin, poznejši škof v Ljubljani pri D. Simonu Marcu je bil leta 1827 leta uveljavljen v Borštu. Učeval otroke in deloma tudi odrasle v branju in pisanju, pri čemer letnica neke molitve, knjižice (mašne bukvice), ki so bili naročili po večjem nagovoru oni, ki so jih čitali. V knjižici so zaznani tudi imena naročnikov. Tak je bil začel borštanske šole, kakor je po ustnem izročilu napisal 1886 leta učitelj. Nekateri družine so imale svoje otroke v redne deloma v Bazovico in Dobre, nekateri pa so se šolali v Postojni. Po šolski kroniki izve, da se je obrnilo boljše, ko je bil imenovan kaplana v Borštu duh, L. Cadež. Ker je ta mož radi govornih zaslug posebno na nekem polju med tujakim domom se vedno v dobrem minilo, naj mu bode posvečen v trajen spomin tudi tu, nekoliko vrst. Kaplan Cadež je bil rodom Gozde iz Poljan pri Skofji L. v Boršt pa je došel 4. aprila 1871, kjer je bil do svoje smrti t. j. do 17. septembra 1899. Do poučevanja in sploh ljudskega napredka je imel mnogo veselja. To je njegovo vztrajno prizadevanje. Tukajšnji domačini priredujejo, da je zbral takoj dohodno množico mladeničev, pa tudi priletnih mož, kar je bil poučeval brezplačno in v pisave v svojem stanovanju in sicer z dobrim uspehom. Kasneje se je število otrok v borštanski šoli povečalo, kar je bil eden izmed vzrokov, da je bil tukajšnji duhovnik, ki je bil v bližnji vasi Zavrč, ker je bila hiša odročena, je bil občinu prodal ter jo prenesel v Boršt. Šola v cerkvenih prostorih tukajšnje duhovnosti je bila leta najde se duhovniku, letu v letno plačo dolga vsota 50 gl. Pokojni biskup tržaško koprski Dr. Jernej Legat (1846-1875), ki ima povzdigo ljudskega šolstva, ga je izplačeval učitelju letno plačo iz cerkvenega premoženja. Tim biskupskim dekretom, smelo bi se trditi, da je bila osnovana, oziroma postala samostalna šola v Borštu in prvi učitelj takove šole je Luka Cadež.

Leta 1859 je ta blagi mož do obel, podal se je bil v zdravju v tržaško bolnico, kjer pa ga ni našel, neveč v občo žalost svojim prijateljem preminul dne 17. septembra istega leta. Njegovi prijatelji pozivajo na tukašnjem pokopališču.

Na prvem njegovem nasledniku Martinu Vodriju pripove, da je bil vzoren duhovnik in učitelj. Zlasti bivši učenci slave ga kot učitelja, ki je poučeval vse svoje boravke v Borštu.

V ZDA 9 milijonov duševno bolnih

Narodni odbor za duševno zdravje v ZDA je ugotovil, da je v tej državi na 9 milijonov ljudi obolen za to ali ono duševno bolezen. Na podlagi statistike je tudi ugotovilo, da bo vsak dvajseti Američan preživel del svojega življenja v umobolnici. To pomeni, da bi 80 skozni umobolnice nad 13 milijonov državljanov, če ne bodo odkrili nove metode zdravljenja.

Da vlada v resnici vztrajno stanje v ZDA in da so zgornji podatki verodostojni, nam potrjuje cela vrsta najrazličnejših dogodkov, ki jih lahko prištevamo vzrok ali posledici duševnih bolezni. Sem spadajo kriminalna dejanja, pijančevanje, uživanje mamil, samomor, in celo ločitve z vojno. Statistika kaže, da je v ZDA letno povprečno po 1.750.000 večjih zločinov, med njimi 50.000 Američanov, pajancev je okrog 3.800.000, od teh 950.000 kroničnih. Samo v letu 1953, leta je bilo v ZDA 16.090 samomorov. Na vsake štiri poroke, sklenjene v enem letu, odpade ena ločitev. Pred sodišča za mladoletne pride na leto okrog 285.000 dečkov in deklet od 7. do 17. leta.

Uspehi praskega Narodnega gledališča

Konec junija se je zaključilo 15-dnevno gostovanje praskega narodnega gledališča v Moskvi. Češkoslovaški umetniki so prikazali sovjetskemu občinstvu številne domače klasične opere in zaključili s Smetanovo »Prodanost nevesto«. Vse predstave so bile polnoštevilno obiskane in so doživele ogromen uspeh.

Narodni odbor za duševno zdravje v ZDA je ugotovil, da je v tej državi na 9 milijonov ljudi obolen za to ali ono duševno bolezen. Na podlagi statistike je tudi ugotovilo, da bo vsak dvajseti Američan preživel del svojega življenja v umobolnici. To pomeni, da bi 80 skozni umobolnice nad 13 milijonov državljanov, če ne bodo odkrili nove metode zdravljenja.

Da vlada v resnici vztrajno stanje v ZDA in da so zgornji podatki verodostojni, nam potrjuje cela vrsta najrazličnejših dogodkov, ki jih lahko prištevamo vzrok ali posledici duševnih bolezni. Sem spadajo kriminalna dejanja, pijančevanje, uživanje mamil, samomor, in celo ločitve z vojno. Statistika kaže, da je v ZDA letno povprečno po 1.750.000 večjih zločinov, med njimi 50.000 Američanov, pajancev je okrog 3.800.000, od teh 950.000 kroničnih. Samo v letu 1953, leta je bilo v ZDA 16.090 samomorov. Na vsake štiri poroke, sklenjene v enem letu, odpade ena ločitev. Pred sodišča za mladoletne pride na leto okrog 285.000 dečkov in deklet od 7. do 17. leta.

Izseljevanje na dnevnem redu v Trstu

Preteklo soboto je odšlo v Avstralijo 939 Tržačanov. V kratkem jim bo sledilo nadaljnjih 3.000 meščanov in okoličanov. Odhajajo po večini specializirani delavci. To predstavlja resno nevarnost za tržaško industrijo. To so sadovi zgrešene politike, ki jo vodi rimska vlada na škodo tržaškega gospodarstva. Med izseljenci je izredno dosti Slovencev. To je žalostna stvarnost!

NOVA ITALIJSKA VLADA SE NAHAJA PRED PREIZKUŠNJO

Značilne izjave Segnija o rešitvi tržaških problemov

Ministrski predsednik se je predstavil z bolj umirjenim tonom - Pomembno priznanje o pozitivni tržaške luke - Diskriminacije glede tranzita blaga še vedno obstajajo

V soboto je zopet odplula iz Trsta ladja, ki je odpeljala v Avstralijo nad devetsto tržaških emigrantov. Odsli so v tujino, da si tam poiščejo boljše življenje in perspektive za bodočnost, ki jim jih naša mesto ne more jamčiti. Tako se nadaljuje - kot kaplja za kapljo - odhodi v tujino. Ti soči Tržaninov zapuščajo rodno krado.

Emigracija je neizbežna posledica nevarnega stanja našega gospodarstva, je posledica pomanjkanja vsake vladne politike za Trst, pomanjkanja rešitve najvažnejših gospodarskih problemov in posledica prepričanja, ki si med delavci ljudstvom vedno bolj utira pot, da hoče italijanski voditi razred dejansko trževati naše mesto.

V tem položaju beležimo moč dožudek - v kolikor ga sploh lahko smatramo za takega - ki je izjava novega ministrskega predsednika Segnija, dana v ploskani zbornici pred glasovanjem zaupnice novi vladi. Gre za izjavo, ki jo je treba skrbno preučiti, ker bi kot zleđa bila od te izjave odvisna impozantna vseboda vladne politike za Trst. Ta izjava, pri kateri hočemo poudariti njeno resnost, bi morala predstavljati nekako jamstvo za bodočnost. Dočim je Seclba obljubil na desno in levo stvari, za katere je dobro vedel, da jih ne bo izpolnil, se je Segni predstavil pred zbornico z bolj umirjenim tonom in z obzvo, da bi v doglednem času uresničil obljube, ki jih je dal v svojem programskem govoru. Tudi kar se tiče upravljanja glade Trsta je bil značaja govora resen. Predvsem je treba poudariti odkrito priznanje Segnija, da je poizkušal trževati luke povezan z vzpostavitvijo trževskega prometa s Srednjo Evropo. To je temeljni pomembno, če se spominimo na razne nemiselnosti, ki so prišle v zadnjem času na dan iz različnih strani, tudi s strani demokratskih poslancev. Tako smo imeli priložnost slišati o upadajoči vlozi, ki jo ima Trst kot luka, da nima svojega specifičnega zadatka in da je treba tržaške delavce »razpršiti« po svetu.

Seveda nismo pozabili, da je dal tudi Seclba takoj po podpisu Londonskega sporazuma slične izjave, ki so pomenile podobna priznanja in prevzemanje dolžnih obveznosti. In tudi nismo pozabili, da po izobilju lepih besed, ni prišlo do konkretnih dejanj.

S tem nikakor nečemo podcenjevati važnosti izjav Segnija. Hočemo pa opozoriti na nekatere točke teh izjav, da obratno naše neodobranje. Ministrski predsednik Segni pravi, da pozitivne tržaške trgovske prometa ni potrebno potrebno povezan z mednarodno konferenco za tržaško luko. Ne glede na dejstvo, da pomeni tako stališče dokaj eno poimovanje mednarodne obveznosti, ki je bila sprejeta s strani Italije z Londonskim sporazumom, je pa treba priznati, da bi na takem sestanku povabljene države lahko s posebej drugim učinkom izrazile svoje pripombe in nasvete o delovanju naše luke ter svoje predloge za dosegajoč in ugodnost za svoj promet skozi Trst. Mednarodna konferenca za tržaško luko, je lahko organ, ki bo omogočil ureditev vseh vseh problemov, od ureditve železniških in pristajalnih tarif do uporabe raznih železniških prog, od poljanja pomorskih uslug do cele vrste drugih upravnih. Segni pravi nadalje, da je bila ustanovljena prosta luka, ki jamči najnižjo uporabo pristajalnih strani vseh držav, brez vsake diskriminacije. Toda znano je, da težke diskriminacije še obstajajo - kar krši točno določene obveznosti, ki so bile prevzete v Londonu - na škodo češkoslovaškega in madžarskega prometa. Blago, ki je zabeleženo v 500 postavkah posebnega seznama, če prihaja iz držav-pripadnic NATO in je namenjeno na socialistično tržišče, mora imeti posebno dovoljenje, brez katerega ni možen tranzit skozi Trst. In znano je tudi, da se to dovoljenje je redko kdaj izdalo.

Tudi trditve, da je bil pretekli čas izbrablen, da se na najboljši način zagotovi interesi Trsta, bodisi na notranjem, kot so se odvijali te skepticizem.

Na enak način ne dajemo izjave Segnija poudariti ne za pesimizem in ne za optimizem. Izkušnje iz prvih mesecev italijanske uprave, so nas izučile, da računamo vključno na krajevne sile. In te izkušnje so si osvojili še vsi Tržaščani brez razlike. Vsi čutijo potrebo enotne akcije, ki naj bo koordinirana med vsemi strankami in gospodarskimi organizacijami, da se prišli italijanski vladi na izstopno ukrepanje za gospodarsko pozitivno Trsta.

Sklep tržaškega občinskega sveta, da pošlje v Rim enotno delegacijo, ki jo sestavljajo tudi predstavniki manjšine - v kateri je tudi odv. tov. Pogassi - je najbolj učinkovito priznanje te potrebe.

Trst postavlja Segniju vlado

Novoustanovljeni pevski zbor prosvetnega društva »Gaja« iz Banov. Razveljavila značilnost tega zbora je v tem, da ga sestavlja skoraj sama mladina.

IZNAJDBE NA PODROČJU TEHNIKE V SOVJETSKI ZVEZI

Znanost in proizvodnja

Uporaba elektronskega mikroskopa - Žarki Rentgen za ugotavljanje kakovosti predmetov iz kovine

Vloga, ki jo ima kemija na področju industrije in tehnike v Sovjetski zvezi, je zelo velika. Kemija je v zvezi z razvojem in napredkom. Zato zavzema kemija zelo važno mesto v vseh panogah industrije in tehnike.

Kemija v tekstilni industriji je dala celo vrsto novih sintetičnih izdelkov, n. pr. umetno volno, najlon, kapron itd. Surovina iz katere izdelujejo kapron je predvsem premog. S pomočjo raznih kemikalij nastane iz premoga nekakšna smola, katere pa se s predelovanjem spremeni v tanko nit kaprona.

V zadnjih letih so sovjetski kemiki izdelali na tisoče vrst barvnih zmesi, ki so v celoti zamenjale naravne barve. Prav tako je prišlo v široko potrošnjo v tehniki, zdravilstvu, poljedelstvu nešteto sestavin, ki jih uporabljajo za pobijanje zajedalcev rastlin, za preprečevanje rastlinskih bolezni itd.

Posebno pozornost zasluži nove snovi za pritrjevanje najrazličnejših predmetov, kot n. pr. kovin z lesom, ali stekla s kamnom. S pomočjo teh snovi je mogoče zelo hitro popraviti razne stroje in podobno. Te nove izdelke so uporabljali tudi pri gradnji moskovske podzemne železnice »Metro« in sicer za pritrjevanje marmorja k stenam.

Posebna značilnost moderne tehnike v SZ so visoki parametri: pospešitev tehnoloških postopkov, osvojitve visokih pritiskov, visokih frekvenc, visoke in nizke temperature itd. Naj omenimo le nekatere izmed teh primerov:

Danes uporabljajo v SZ take kombinirane stroje, ki izdelujejo najrazličnejše predmete iz nerazcepljenih kovin. Z uvedbo takih strojev je uspelo znižati število delovne moči za 15 do 20%, istočasno pa povečati proizvodnjo. Dočim je strugar na prejšnji način predelal od 10 do 12 metrov kovine na minuto, jo danes s kombiniranimi stroji lahko predela celo do 3.000 metrov na minuto.

Izkoriščanje visoke temperature in visokega pritiska je v zelo veliki meri pospešilo proizvodnjo proces zlasti v petrolejskih čistilnicah. Medtem ko je izkoriščanje pospešuje proizvodnjo, realizira tudi znatno štednjo pri gorivu. Turbina z zmogljivostjo 100.000 Kw, ki deluje pod pritiskom 90 atmosfer prihrani letno okrog 90.000 ton premoga v primeri s turbino z 29 atmosferami. Leta 1954 je bila zgrajena neka turbina, katero so nazvali »Turbina mira« deluje z zmogljivostjo 170 atmosfer in realizira za 12 do 15% štednjo goriva.

Sovjetski znanstveniki so odkrili nova sredstva za raziskovanja in za preizkušnje materiala. Pri tem so se poslužili najnovejših pridobitev znanosti. N. pr. elektronski mikroskop poveča predmet za 100-200.000 krat, medtem ko ga je navaden mikroskop povečal kvečjemu le za 3.000 krat. Zato je elektronski mikroskop omogočil važna odkritja na področjih fizike, kemije, mikrobiologije, medicine in tehnike.

Pa oglejmo si še nek drugi primer: Čez neki železniški most imajo privozni težak tovorni vlak. Vozil bo z veliko hitrostjo. Toda železničarji so posem gotovi, da bo most vzdržal več tisoč tonski tovor, kajti most je bil že prej skrbno pregledan. S posebnimi napravami so tehniki ugotovili solidnost mosta. S posebno atomsko napravo so preučili kristalizacijo jekla. Z rentgenskimi žarki so preslikali vsak posamezni kos jekla.

Jekleni material preizkušajo tudi s posebnimi ultrazvočnimi napravami. Ultrazvočni defektoskop, ki so ga izdelali v Sovjetski zvezi lahko preizkuša sleherni tip mehkega ali trdega materiala. Z njim je možno določiti kakšen je sestav litiga železa in ali ima isto morebitne luknjice v notranjosti, kakor tudi kako globoka je plast rjavlosti na površini.

Kot rezultat pospeševanja proizvodnje postopka in avtomatizacije, je nastal nov racionalen način organizacije proizvodnje. Način tekočega traka, ki je bil svojčas v rabi samo v montažnih tvornicah, je sedaj uveden na široki črti. Danes omenjeni trak ne prevaža samo montažnih kosov, temveč tudi pomožni material itd. Uveljavitev takega postopka na najširši črti je omogočila zagotovitev kontinuitete, pospešitev proizvodnje, dvig kakovosti in najhiter varčevanje bodisi surovine, kakor tudi napol izdelanega materiala.

I. Abramov (povzeto po reviji »Novi mir« št. 2. 1955.)

ZA NAŠE KMETE

Najnovejša znanstvena iznajdba o gnojilih

Mirosljubna uporaba atomske energije je omogočila uporabo radioaktivnih izotopov v najrazličnejših znanstvenih panogah.

Uporaba radioaktivnih izotopov veliko pomaga tudi pri raziskavanjih na kmetijskem polju.

Rastline uporabljajo in spreminjajo različne snovi, ki jih vsrkajo iz zraka ali pa iz zemlje.

Uporaba radioaktivnih izotopov raznih kemičnih snovi, ki jih rastline uporabljajo pri njihovem razvoju, je omogočila odstranitev težko pri spoznavanju mehanizma vsrkavanja in asimilacije raznih gnojil.

S temi sredstvi se je dokazalo, da rastline vsrkajo iz zemlje znatne količine ogljikovega dvoksida, ki ga rastline spremenijo v sladkorne snovi.

Tudi pri uporabi raznih umetnih gnojil so z uporabo radioaktivnih izotopov prišli do zanimivih in koristnih ugotovitev.

Ugotovili so, da je primernejša in bolj ekonomična uporaba fosfornih gnojil v zrnu kot pa uporaba istih umetnih gnojil v prahu, ker ni potrebno, da rastlina vsrka fosfor z vsemi koreninami. Dovolj je, da fosforna gnojila pridejo v dotik s tridostno površino celokupnih korenin rastline, ker že tako rastlina lahko vsrka potrebno količino fosforja.

Se važne še ugotovitve, do katerih so prišli z uporabo radioaktivnih izotopov, se nanašajo na važnost, ki jo ima za kmetijstvo, uporaba gnojil organskega izvora, kot so na pr. hlevski gnoj, razni komposti in podkopa-vanje raznih metuljnic. Dokazano je sicer, da rastline vsrkajo in se v veliki meri okoristijo z ogljikom, ki se nahaja v zemlji, katero smo pognojili v organskimi snovi. Takšne ugotovitve dajejo tovrstni prav onim kmetom in posebno pa vrtnarjem, ki vedno posvečajo veliko pozornost uporabi hlevskega gnojja kot gnojila, čeprav se ni in se še ne zavedajo polnoma katere so bistvene lastnosti, ki nam velevajo, da dajemo prednost naravnemu gnojenju nad gnojenjem z umetnimi gnojili.

Te radioaktivne snovi so omogočile še nadaljnja važna odkritja. Naj omenimo tu važnost uporabe fosfornih gnojil, ki nudijo obenem rastlinam potrebni fosfor in jim omogočijo, da vsrkajo ogljik neposredno iz zemlje. Rastlina lahko vsrka ogljik, ki se nahaja v zemlji, le v prisotnosti znatne količine fosforja.

Raziskavanja z radioaktivnimi izotopi so torej spet postavila na prvo mesto naravna organska gnojila, vsebujoča ogljik.

V zvezi s tem moramo v kmetijstvu polagati vedno večjo pažnjo hlevskemu gnoju, raznim kompostom, podkopavanju raznih metuljnic, uporabi gnojnic in raznih odpadkov.

Potrebno je, da podčrtamo važnost uporabe organskih gnojil tudi v zvezi z načrtom za odpravo mestnih smeti, ker je to vprašanje še vedno odprto v našem mestu. Pravi zločin bi bilo uničiti tako važnega vira provvrsnega organskega gnojila, katerega uporaba bi lahko znatno povečala kmetijsko proizvodnjo na našem ozemlju in tudi v bližnjih pokrajinah.

Med kot hrana in zdravilo

Ta znani sladki lepljivi sok, ki je že v najstarejših časih služil bomo kosile reševanju, se nadomestila danes v številnih deležah z maslom in sladkorjem. Dober, neoporečen med pa je zaradi sladkornosti dragocene živilo. Nekateri sicer trde, da zaslani, oziroma oksidni, lodec. To pa nikakor ni pravilo, ker njegova količina sladkorja vzpodbuja izločevanje zločinskih sokov. Ko se spremenijo v mlečno in masleno kislino, spespejo prebavo beljakovinskih, železo in apno v običajni živil.

Dobredejni vpliv medu se opaža najbolj pri otrokih. Daljše zdravljenje dela naravnost čudeže. Zobje dobe večjega, postanejo tršji in upornejši. Nečista, večkrat slaba kri se izčisti in izboljša. Tek narašča. Celotni živci se okrepe: na kratko povedano, veselje do življenja in njegova krepost se vračata.

Med pa ima tudi naravne zdravilne snovi. Pri pljučnih katarjih pri nadihu, pri vrtni vnetici, kot odvajilo, zoper seča, mehurna obolenja in obistne kamene je dober pomočnik.

Kako konveruiramo česplje v kisu

Česplje v kisu so zelo okusne. Napravili jih takole: Dorezljive česplje, se operejo in se nato na 4 do 5 mestih nabodejo z iglo. Tako pripravljene česplje denemo v kipečo raztopino sladkorja v vinskem ki u, kjer ostanejo samo toliko časa, dokler ne začnejo prve česplje pokati.

Potem vložimo česplje v kozarec in jih nato zalijemo z oslajenim kisom, v katerem so se prei parile. Na vsak kilogram česplja se računa pol litra najtinejšega vinskega kisa in 33 kg sladkorja. Za duh in bolj okus je prideti malo sladke skorje in par nageljnov. Dobro je tudi raztopino prei, kakor z njo zalijemo česplje, ponovno podkuhati, da se nekoliko zgosti. Končno zapremo kozarce s pergamentnim papirjem.

Podzemska Bosna

Začuden sem obstal. Bil sem na križišču starih dolgov hodnikov. Skale so navpične, toda sekajo jih globeli, podobne katedralam; trda tla so ravna, v njih struge, po katerih teče voda; oboki so visoki, povsod se nekaj svetilka v rdečastih, fosfornih in zlatih odsvetilih.

Tu so zbrane najprejmenitejše kovine in vsaka je drugačne barve. Zlata zrnce in listi se trepeče, svetijo, bakreni drobci, ki so rdeči kakor vrtnice v cvetju, železo kar samo od sebe razžareva ostre, temnoredne barve odtenke, rjavi premog pa se vije v skladu kovinskih glasov svojo globoko mraknost. In zdi se, da ves zbor poje:

Tukaj smo. Želimo, da nas ločite, sekate v kose, razdelite; v peceh bi radi goreli in na ognjiščih blesteli, se svetili na soncu, na dekliskih vrstovih, na prstih nevest in potonjenih žena. Pride!le! Kakšno vas.

Nihče ne pride. Ne in veselje ljudi leži zaokopano v zemlji; na zemlji pa si delijo med seboj oblast, slabost, žalost in umazanja. Velikanska bogastva so zakopana pod nogami bede in razvratstva.

Meni je, kakor da hodim skozi lesketajoče se ječe, ali med grobovi nečesa, kar hrepeni po življenju.

Kakšno bitje je moj vodnik? Ni več ni podoban starcu. Brada mu je pomečala, oči mu leskečejo, v roke in noge je postal krepkejši, urnejši. So trenutki, ko se mi dozdeva, da je komaj vidnimi peruti.

Zdaj bom moral drveti, skoraj leteti za njim, pa mi ne bo težko.

Koliko duplin, globeli in podzemskih dvoran sva že obšla? Povsod sešestanje vej, zbiranje voda, glasovi ljudi in živali. Tla pod nama se tresejo in majoje, iz mrakotnih brezov plameneči jeziki, dviga se dim. Kriki borečih se, pokanje pušk, grmenje topov.

Vnela se je vojna.

Dva strašna velikana v spremstvu oboroženih ljudi z volčinimi pasjimi glavami sta vdrla v podzemski svet, da bi poizgala hude, klala žene, starce in otroke, žela setve, obrabila sadovnjake in trgala vinograde, vdrla v kraljestvo trd, odganjala živino. Njuno divjanje in njuna požretnost sta velika. Z mečem sekata, v verige uklepada, z nogami tepata. Toda tla, ki so bila dotlej pusta, mrzla in nepremična, se stresajo; skoraj razbeljena so od vročine; drgetajo in mečejo iz sebe bore, kakršnih si ni videl svet. Mladi so. Opanke nosijo na nogah, rdečo zvezdo na čelu.

Borba je huda, sami premiki, porazi in zmage, toda mali zmagojevi. Starci se je pomladil, krila so mu zrasla in začel je z njimi mahati. Od njih pihava veter, ki pomeča z malimi bori, kakor sever s sublim listjem; dviga jih in meče na velike, na voljo in pasjo sodrgo; vsakega izmed njih spremeni v težak koren, ki prebija kožo, loml kost. Zemlja pa bruhla iz sebe nove bore, vedno več jih je, vedno večji so, močnejši in napadalnejši.

Birka je dobljena. Mali vlačijo trupla velikánov, voljo in pasjo orkivno, in jih odstranjujejo; iz jam lezejo kot bori, vračajo se pa kot delavci; Starci jih vodi in nosi rudarsko orodje.

Kmalu oživi vse podzemlje. Grablje rožljajo. Motike in lopate zvenčijo. Kladiva nabijajo.

Oboki v duplini so počili; tla so se dvignila; sonce je

posvetilo.

Novo delo in novo življenje polje in vre.

Izginiti so vsi strahovi, vse senice iz preteklosti.

Vse pod zemljo je postalo enako: ljudje so podobni drug drugemu kakor mravljine mravljine; z enako voljo delajo, enako jedo, na istem soncu se grejejo. In novo sonce sije povsod; planine so razpokele in se sesule; podzemski svet se je prikazal na površju, visoko se je dvignil in se spremenil v se veličastne gore, prijetne globeli, po katerih teko bistre reke, ki ne ločijo, ampak spajajo bregove s plitvinami, brodišči in mostovi.

Od povsod diha tovarništvo, skupno delo, vzajemna pomoč.

Mir vlada med ljudmi in stvarmi.

Do zadnje meje si me pripeljal, do konca, - pravim Starcu.

Nisem, - mi odgovarja. - Pojdi za menoj!

Kam me neki pelje?

Prava Bosna je odkrita; meja sedanjosti je prekoračena. Lupina je odpadla; jedro je prišlo na beli dan; pod modrim nebom je z zelenjem odprto; trnje se je spremenilo v sadno drevje, ki po eni strani cvete, po drugi nosi plod. Večna pomlad je. Izginila so mesta, vsa razmetana kolibe in stajne, nič drugega ne vidiš, kakor sote sredi pašnikov, kjer se pase živina, ob reki pa skačejo otroci, ženske perejo perilo, moški lovijo ribe. To so zadrage ljudi, ki se po svobodni volji družijo in razhajajo, selijo iz kraja v kraj in tudi iz soteva v soto, pokoravajo se samo želji srca in nagljenja od tega ali onega tovariša. Toda gospodarji dela so, samo toliko se mučijo. Kolikor je potrebno, da se obranijo pri življenju. Od ničesar in od nikogar niso odvisni, samo z naravo so povezani. Čistost telesa in duše. In odnos do živali je postal drugačen: kolikor daješ, toliko prejemaš.

Kakšen svet je to? - vprašam Starca.

Svet utopije, - mi odgovarja.

Sanje, ki se ne morejo uresničiti.

Vse, kar je mogoče sanjati, se lahko tudi uresniči. Sanje so znanilke dela. Ne pridejo kar tako in brez razloga.

In clovek...

Ni slabši od živali. Vsa pota k dobremu so odprta pred njim. Samo enega mu manjka: vere vase, zaupanja v lastno

moč. Žrtev strahu je.

Kakšna?

Večnega strahu pred nerazumljivimi silami neskončne veličastne narave.

In kje je njegov začetak? Kdaj bo izginil?

Ta strah se je prikazal, ko se je clovek začel osmičljati, ko se je začel trgati iz noračar narave v blaznem upanju, da bo postal njegov gospodar, da bo zaslužil vse njene ogromne moči; in izgubil bo, ko se jim bo znova predal, ko bo dovolil, da same upljujejo nanj, skrito, blagodejno, nepriljubeno v meri in načinu, za katerega je vedno eno.

Odpoved! Vračanje! Poglabljanje v daljno preteklost!

V ničemer ni vračanja v preteklost. Samo od zunaj je videti tako. Kar in kdor ve, da v svojem večnem gibanju koraka samo naprej, ne more zopet nazaj. Preteklost nas ne čaka, da bi se vrnil k njej; kar je bilo dobrega in živega v njej, koraka z nami naprej, neprestano se bogati in ustvarja nove, nepričakovane čudeže.

Da. Toda skoraj vedno v borbi in trpljenju. In kaj potem?

Pogumno sprejmi boji! Blagoslovi trpljenje!

Tako je vzkliknil in tisti trenutki sem ga videl v njegovi zadnji podobi.

Z mladostjo je bil obsijan. Močan, dober, lep!

In vzkliknil sem:

Zdaj vem, kdo si. Genij te dežele.

Ker je rastel, mahaje z vedno večjimi krili, sem iztegnil roke proti njemu, v želji, da bi ga dosegel.

Toda nekdo me je prijel za roko, me prebudil. Počasi sem odprl oči.

Znašel sem se v sobi, na ležišču.

Pred menoj je stala zdravnica našega bataljona; preiskovala je, kako mi utripuje žila, gledala me je, smehljala se mi je in govorila:

No, tovariš Nazor, kako se počutiš?

In odgovoril sem:

Kakor clovek, ki se je prebil skozi pekel in vice, pa so ga ustavili pred vrati v nebesa.

Krušev na Prvi. 10.IV.1943.

K O N E C

Za teden
— dni —

do 12. in
ure.
anca 43/II.
Carducci)
118

Predavanje
očnosti? 12.30
in harmoni
odije igra po
opin: Koncer
er št. 1 - 2
meseć najve
alstvu - 21.1
ori - 21.45 N
in umetnost
es - 22. Ross
in 4. dejtanj

usba po želja
ert za violini
Koncert tem
19.15 Radjasa
ti: Tečaj bio
raznoočnožev
tore: Alba d
te vezi, igra

davanje: N
in - 13.30 Lis
a pianist Har
ani - 18. Glu
t. 4. V. A. G
ne police: L
u, belem z
dvašniški: vede
tercet Metal
a dejstva: O
tonistav: "Ne

Bačana
 nista Karla
 evnost: Vinko
 priročni leksi
 Madžarska
 otovanje po
 de Polja: Tr
 5: Rajska
 a: O pote
 a. 1940 Pol
 Dramatizir
 Kuret: Kure
 0 Uroš Kres
 avanje: Nov
 za pomoč sle
 a po željah
 za violino n
 - 18.30 Z 7
 anka Cegnar
 - 18.40 Kos
 Antica - 19
 Si Mihalič: O
 e - 20.30 S
 rški kulturn
 Koncert pri
 ove - 22. Kaj
 ar: O povoj
 - 22.15 De

ROSEKU

sredo,
19.30 uri
film

**cija
brn"**

nagrada
n festi-
nesu.

E
 «Z. vetro»
 Barvni film
 se ponovi.
 «Ja: se ponovi
 se ponovi.
 Praguji ma
 elli di mas
 fear.
 «Se ponovi.
 «Naskok
 o alla terra
 Bros.
 CK
 ob 19:30: «Ja
 lo ti salverò
 Ingrid Berg
 lumbia.
 ob 17: se po
 b 19:30: «Ope
 », Nagraf
 Cannesu.
 INA
 «S.O.S

20. Film RKO
 ob 16. in 20.
 b 20: «Hijene
 jene di Chir-
 O:
 rednik
 IC (Biagi)
 «DELA»
 «Porrebianca»
 VNISKI
 TORIJ
Sancin
 k-kirurg
 e bolezni,
 oteze
 do 12. in od
 ure,
 anca 43/II.
 Carducci)
 -118